

Nauk v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol.

(Dalje.)

Izurjenje v branji le takrat kaj velja, kadar se zraven tega tudi razumê, kar se bere. Kdor ne razumê, kar bere, tudi svojega namena pri branji ne bo dosegel, naj že bere, da bi se kaj naučil, ali da bi se za pobožnost vнемal i. t. d. Končni namen, zavoljo kterega se v ljudski šoli bere, je tedaj le ta, da učenec to razumê, kar brati zna. Da mora učenec enkrat tako dalje priti, mi bo vsak poterdil; navskriž misli bi utegnile le biti v tem, po kakšni poti, po kterem načinu se imajo učenci do take stopnje pripeljati. Tukaj bi se lahko vprašalo: Ali ne bo otrok pri zreli pameti sam po sebi razumel, kar bo bral, in ali ni tedaj zadosti, da se le po mehaniško izuri? Ako pa to ne velja, kakšne so zapreke in opovire, ktere to obtežujejo in zavoljo kterih ni mogoče, da bi otrok sam po sebi razumel, kar bere. Kako se tem v okom pride, in kako naj se zavoljo njih nauk vravnuje?

Kar prvo vprašanje zadene, ali ne bo otrok sčasoma sam po sebi razumel tega, kar bere, je treba pomisliti, da je tudi potem, ko mu pamet dozori, vendar na dvoje treba gledati, namreč na dušne darove, pa tudi na to, kako so izobraženi. Vsakteri pa vé, da je stvarnik dušne darove zelo različno in neenako razdelil; eden jih je dobil pet, drugi dva, tretji pa le enega. In posebno, kar zadeva dušne darove, sme se reči, da je le malo takih, ki bi bili veliko prejeli; pa naj več je tistih, ki so bili srednje obdarovani; njih veliko je pa tudi le malo prejelo, kar se ravno ne sme v nesrečo šteti, ker največ je takih ljudi, ki si morajo z rokami svoj kruh služiti, in česar jim tam primanjkuje, so pa zadosti prejeli tega, kar zadeva telesno moč in ročnost. Pa tudi ti naj se naučé brati, in pri njih se ne moremo zanašati na prirojene darove.

Pa tudi taki učenci, ki jih je stvarnik posebno obdaroval, se ne smejo, kar zadeva razumnost, sami sebi prepuščati, ker tudi njih marsikaj zadržuje, kar ne morejo s svojim bistrim umom drugače s poti spraviti, kakor če jih drugi na to nape-ljujejo in jim pomagajo. Omenim tukaj književnega jezika, kar zadeva pomen in vezanje. Pa tudi zato naj se jim pomaga, ker bo pozneje večidel povsod, tedaj tudi v branji, sleherni

tako ravnal, kakor se je v mladosti navadil. Če pa to velja od tistih, ki so posebno dobre glave, kaj še le od drugačnih. Ni ga kraja, da bi bil bolj pripraven, in ni je priložnosti, ktera bi bila bolj ugodna, da bi se otroci privadili, zamerkljivo in tako brati, da bi tudi razumeli, kar berejo, kakor je ravno v šoli, kjer se po mehaniško brati vadijo. Tisti učenik vadi otroke prav brati, ki otroke napeljuje, da ta čas, ko po zunanje izrekujejo, tudi na zapopadek mislijo; kateri pa pri branji to opušča ali zanemarja, skoraj ravno tako ravná, kakor da bi otroke vadił brez glave, in premisljka brati. Kadar v branji podučujemo, se nam naj boljši priložnost ponuja, ki nas spodbada, da se o zapopadku pogovarjamo, da podučujemo in otrokom pomagamo, kjer je potrebno.

(Dalje prih.)

Tečno učilo.

K a z a v n i p o d u k.

R a s t l i n e.

S n o v a. Korenina, deblo, veje, listje, berst (popok), cvet, sad, drevje, germovje, cvetice, zeliša, trava, mah, gobe.

U č b a. *) Korenina je spodnji del rastline; raste in rije v zemljo, in rastlino derži, da je veter ne podere. — Deblo (steblo, bilka) vstaja iz korenin, iz katerih vleče živni sok, ki ga pošilja po vejah in perju. — Veje rastejo iz debela na vse strani. — Listje ali perje odeva rastline; po njem izhlapijo rastline preobilni sok, in navlečejo novih moči iz zraka, dežja in rose. Če se perje osmuka ali obere, se tudi vsa rastlinska rast zadržuje in pokvari. — Perje prirase iz berstja ali popkov, kateri spomladi poganjajo. — Cvet je naj lepši del rastline, kateri ji daje zalo in veselo podobo. Cvet je mnogotere barve, podobe in duha. Kdaj rastline navadno cvetó? — Sad je tudi razen; je mesen, sočnat, terd, mehek, v lupinah (luščinah) in brez luščin; je zeló dober in koristen, pa tudi lahko škodljiv. Sad daje tudi seme za novo rastlino. — Med vsemi rastlinami je drevje naj bolj močno in visoko; ima korenine, deblo in ve-

*) Poleg „Velikega berila“ za slov.-nemško šole.